

Svar, da Jørgen Grundt siger noget lignende.

Hvad Faderen angaar, hvilke uimodsigelige Grunde kan hun stille op imod hans Krav paa Delagtighed i Barnet? Hans Krav er jo lige saa stort som hendes; han har ogsaa en Kærlighed, som melder sig, hvad enten han paa Forhaand fraskriver sig Retten til at have den eller ej. Da han, dreven af sin Fortvivlelse, kommer til hende for at „faa Lov at være med“, hun „maa redde ham“, han har ikke haft Ret til at „sælge sin Sjæl“, svarer hun ham, at skal hun redde ham, maa hun selv gaa til Grunde. Hvorfor maa hun det? Grunde faar man ingen af.

Hvor tør hun i det hele taget forlange et saadant Offer af ham, selv om han vil gaa ind paa det og paa Forhaand tror, han kan — det eneste, hun spørger ham om? Er Sagen i hvert Fald ikke bleven en helt anden, naar han ikke kan, selv om han vil.

Forfatterens Psykologi er bristende i Skildringen af hende baade som Menneske og som Kvinde. Efter at Barnet er død, har hun ingen Vilje mere. Det ser lidt mærkeligt ud, at Viljestyrke, der er et medfødt Karaktermærke og skulde synes uadskillelig fra hende selv, under visse Omstændigheder slet ikke er til Stede. De fatter nemlig begge to den Beslutning sammen at begynde Livet forfra, hun for at sone noget af sin store Uret ved at være god mod ham, hvis Liv hun har ødelagt; men pludselig knækker hun sammen — maaske motiveret af Sindssyge — efter at denne Udsigt til Soning har vist sig, efter at have sat Mod og Viljestyrke i ham, der selv aldrig har haft nogen Vilje, og efter at have overlevet sit Barn i 3 Maaneder, plaget af Samvittighedsnag. Som sagt, maaske er det Forfatterens Mening, at hun nu er bleven sindssyg — det staar En nemlig ikke rigtig klart — og det er endelig en ordentlig Motivering, den skulde Forfatteren blot have brugt noget før.

Det har sikkert været Johan Bojers Mening at slaa et mægtigt Slag mod Kvindesagen (jvnf. hans fuldstændig forvrængede Billede af en „Kvindesagskvinde“, Skolebestyrerinden Frk. Ramm). Og mærkelig nok synes det, som om Georg Brandes er tilbøjelig til at anerkende Rigtigheden af nogle af hans Slutninger. Men Bojers Forudsætning er ganske forkert. Ved at færdes blandt norske Kvinder en Sommer — især i den sidste, hvor saa mange af Norges bedste Kvinder var samlede til nordisk Kvindesagsmøde — kan man hurtigt og sikkert overbevise sig om, at Johan Bojer i „Theodora“ aldeles ikke, saaledes som Georg Brandes siger, „har fremstillet os den trediveaarige norske Kvinde, selvstændig og højt begavet, som Undtagelsesfigur“. Der findes sikkert ikke i hele Norge, ikke i hele Verden, en Kvinde som Theodora — end ikke som Undtagelsesfigur.

Derfor har Bojer paa ingen Maade bevist, at en Kvinde ikke, naar hun gør hver Ting til sin Tid, baade kan være en god Moder og Hustru og en fremragende Videnskabsmand.

Ragna Schou.

Den østasiatiske Udstilling

Over den røde Port med de mange vise Indskrifter knejser Budha i hvid Majestæt.

Det første Indtryk er fremmedartet, forvirrende i sin Mangfoldighed af Farver, der skinner og lyser fra de brogede Silkestoffer og fra de gyldne, siamesiske Skaale, fra Gulvenes bløde Tæpper og det rigt dekorerede Porcelæn.

Let og stilfuldt virker Frk. Rinks Loft- og Vægdekorationer, og meget morsomt de kinesiske Gadeskilte anbragt paa Væggene.

Har man begyndt at orientere sig, imponeres man af den Udfoldelse af Energi og kvindelig Smag, der gør, at denne Udstilling saa rigt og smukt kan repræsentere de fjerne Landes Industri, man tidligere kun stykkevis og i beskednere Skikkelse har haft Lejlighed til at beundre. Og beundre maa man, først og fremmest den Myreflid, der præger hver enkelt nok saa lille Ting eller Del, lige fra de beskedne flettede Kurve, udført med en Finhed og Akkuratse, der giver dem Udseende af at være skaaet i Træ, til de kostbare Metalarbejder, der flyder Prinsesse Maries og Admirals Richelieus Montrer. Der er Gaver fra selve Kong Chulalongkorn, Smykker, straalende af ædle Stene, og Guld- og Sølvskaale, hvor Øjet haabløst opgiver at finde Rede i de kunstfærdigt udhamrede Dekorationers Mangfoldighed. Der er udskaarne kinesiske Møbler, hjemført af og tilhørende Etatsraad Henningsen, fine japanesiske Porcelæner, en Rigdom af Sager, som det vilde være uoverkommeligt at opregne.

Inde bagved ligger Thesien, ægte kinesisk at se til med sine lette, grønne Bambusmøbler, og Illusionen bliver fuldstændig nu, da de brogede Lygter tændes, og man i Skæret af dem indtager en Kop duftende The, serveret i de tyndeste Kopper, af en veritabel smilende Kineserdreng med sin misundelsesværdig lange sorte Pisk dansende ned ad Ryggen.

Oppe paa Galleriet breder Kanel- og Mangotræet deres Kroner, fantastiske, gyldne Fisk blinker og skinner i Assistent Rasmussens Herbarium, Insekt- og Krybdyrverdenen er repræsenteret, den sidste helt imponerende ved en mægtig Sumpskildpadde; Øjet frydes ved Silketøjers dejlige Farver og rige Broderier, ved de lette, indtagende Skildringer af japanske Kvinders Liv og Færd, der dekorerer Væggene; af talrige Illustrationer lærer man blandt mange andre Forhold de forskellige Stadier af Tobakshøsten paa Sumatra at kende, man morer sig over gamle og ny mærkværdige Mønter og endelig vækker Arnesens Billeder en Længsel efter de fjerne Egne, der trods det forøgede Samkvem endnu staar for Fantasien i Æventyrets hele Glans.

A. E.-F.

Systemer og Dogmer.

Det er ikke, som Fru Aggersborg synes at have faaet ud af mine faa Bemærkninger i „Kv. og Samf.“ Nr. 17, Dogmer og Systemer, jeg vilde have omstyrtet, om jeg havde Magt som Vilje; men det er den Indskrift, der staar — tillokkende for nogle, frastødende for andre — over Hovedportalen paa enhver Dogmebygning indenfor Kristenheden. Den staar baade over den romersk-katolske og den græsk-katolske Kirkes Hovedindgang, og den staar over den lutherske Kirkes saa vel som over alle de andre Protestanters og „Kætters“ Kirkedør; med mere eller mindre fremtrædende Skrift læser vi over dem alle:

Vi alene vide!

„Havde jeg Magt som Vilje“, skulde hver eneste Dogmebygning faa Lov at staa i Fred for mig; ikke en af dem vilde jeg berøve en eneste Sten, thi jeg tror, at der i enhver Dogmebygning bor ærlige Mennesker, hvis eneste Grund til at bo netop i den Bygning er, at de der finder Tilfredsstillelse for den aandelige Trang, som paa det Trin af deres Udvikling er deres dybeste, og at de der finder den aandelige Føde, som passer til deres sjælelige Konstitution.

Altsaa, Dogmebygningerne vilde jeg lade staa: men Indskriften skulde fjernes; uden Skaansel vilde jeg hugge den bort, og paa den samme Plads vilde jeg sætte Fredens, Frihedens og Broderkærlighedens Symboler; og ikke alene fra Dogmebygningernes Hovedportaler skulde den bort; dette vilde blive det mindst væsentlige; men bort fra Menneskers Tanker skulde den skæres, og ud af deres Hjærter skulde den sættes.

Og hvorfor skulde den Indskrift fjernes?

1) Fordi den er usund. Sandheden er evig og uendelig og kan ikke indsluttes i selv det fuldkomneste System og ikke rummes i selv den mægtigste Dogmebygning; man indtager derfor et usandt Standpunkt ved at mene: de Dogmer, vi hylder, indeholder hele Sandheden, og hvad der ikke harmonerer med dem, er falsk Lære og leder til „aandeligt og sædeligt Forfald“.

2) Fordi den er usund. Den gør sine Tilhængere mistænksomme og dømmende over for anderledes tænkende; den gør dem hovmodige og ukærlige over for dem, der i deres Øjne og maalt med deres System er Kættere; den gør dem ensidige og begrænsede, idet den tillukker deres Vinduer og Døre og udelukker dem fra Tilførsel af frisk og ny iltholdig Luft, som er Betingelse for al Vækst; den trælbinder, hvor kæk og fri den end lyder, thi det er Falskhedens Natur at trælbinde, som det er Sandhedens at frigøre.

— „Om disse (Systemer og Dogmer) skal godkendes eller forkastes, beror dog paa, hvorvidt der findes Sandhed deri eller ikke“, siger Fru Aggersborg; men er ikke ethvert Dogme et mere eller mindre vellykket Forsøg paa at udtrykke en Sandhed, en mere eller mindre fuldkommen Form for et Indhold, der er dyrebart for nogle? Og er dette rigtigt, da kan og skal intet Dogme paa vilkaarlig Maade godkendes eller forkastes; men enhver Form bør have Lov at bestaa, saalænge den kan, og saalænge den blot for et eneste Menneske udtrykker en for ham dyrebart Sandhed.

Lad da kun Dogmerne leve deres Tid ud; før eller senere vil de forsvinde og give Plads for nye og forhaabentlig fuldkomnere Former for Sandheden.

Som Tennyson udtrykker det:

Our little Systems have their time,
They have their time and cease to be.
They are but broken lights of Thee,
And Thou, oh Lord are more than they!*)

Lad da den, som med fuld Sandhed kan bo i den ene eller den anden af de for Tiden bestaaende Dogmebygninger, og som kan finde sin religiøse Trang tilfredsstillet i det ene eller det andet af de nu herskende Systemer, blive opfyldt, og ingen har Ret til at haane ham for det eller betragte ham som et uselvstændigt eller mindre intelligent Væsen af den Grund; men lad paa den anden Side den, som ikke kan finde sin Sandhedstrang tilfredsstillet i de bestaaende Systemers Fortolkninger, og som løber Panden imod Væggene i de ikke af ufejlbare Paver, men af ufuldkomne Mennesker opførte Dogmebygninger, have Lov til at bryde ud og danne sig sin egen Form for det, der er bleven Sandhed for ham, om han har Stof og Evne dertil, uden derfor at blive ynket som en foragtelig, frafalden eller betragtet som en uvederhæftig og holdningsløs Person, hvis Moral maa være af ringere Kvalitet end deres, som har deres sikre Stade inden for den lovbeskyttede og statsanerkendte Kristendoms sikre Mure.

I Anledning af, at Fru Aggersborg særlig nævner Treenighedsdogmet som „Kristenhedens Hoveddogme“, der „viser sig for de troende som en uomstødelig Sandhed“, skal jeg tillade mig at erindre om, at dette Dogme efter megen Strid og Diskussion blandt Kirkens Mænd blev godkendt paa Kirkeforsamlingen i Nicæa 325. Der kan fra Treenighedsdogmets Tilhængere anføres, at dette er bygget paa Udtalelser i Bibelen; men det kan næppe bevises, at Jesus Kristus lærte Treenighed i den Betydning, som Kirken lærer det; Bibelens Udtalelser fortolkes, som bekendt, højst forskelligt, og hvem skal være Højesteret i aandelige Ting? Hvilken Autoritet skal bestemme, hvad vi skal tro og hvad ikke, hvad vi skal erkende som Sandhed, og hvad vi skal forkaste som Falskhed. Katolikkerne har deres „ufejlbare“ Pave, men hvad har Protestanterne? Nøjere betragtet, ligger Protestantismens Grundtanke dog vist Personlighedsprincippet nærmere end Autoritetsprincippet, og staar vi ved Valget mellem disse to Principper, mon vi da ikke alle vil vælge det første?

Fru Aggersborg finder, at det at „udvikle sin Personlighed efter dens egne Love lyder stort“, men jeg finder, at det er stort, og det er ethvert Menneskes Ret. Med at udvikle sin Personlighed efter dens egne Love mener jeg selvfølgelig ikke at „frigøre sig fra at være afhængig af og Part i Livssystemet“, herom kan der slet ikke blive Tale, da det simpelt hen er en

*) Vore smaa Systemer har deres Tid, de har deres Tid, og saa dør de. De er kun brudte Straaler af det Lys, og du, Herre, er mere end de.

Umulighed. Vi er alle sammensat af de samme Bestanddele, ikke blot fysisk, men ogsaa psykisk; de samme aandelige Love gælder for os alle; og dog er der ikke to Mennesker, der er stillet ens, eller hvis Udvikling foregaar under de samme aandelige Vilkaar. Med en Personlighed *egne* Love mener jeg da de særlige og for ham ejendommelige Vilkaar, han lever under, og disse bestemmes af hans særlige Naturel, Individualitet, Erfaringer, Oplevelser osv. Der ligger en stor Sandhed gemt i Søren Kierkegaards bekendte Sætning: Subjektiviteten er Sandheden, og ret forstaaet kan den nok finde Anvendelse i denne Sammenhæng.

Fru Aggersborg vil ikke „benægte Individets Ret til at udvikle eller udvide sin Sjæl inden for Skabningens Begrænsning“, men hvilken Mening kan forbindes med Udtrykket „Skabningens Begrænsning“? Har ikke enhver Ret — og ikke alene Ret, men ogsaa *Evne* til at udvikle sig inden for sin Skabningens Begrænsning? Og er ikke enhver Begrænsning kun midlertidig, thi det at udvikle sig, betyder vel bl. a. ogsaa netop det: at flytte sine Grænser?

Ingen vil være i Stand til at bestemme de endelige Grænser for Skabningens Udvikling, og mon nogen vil kunne modbevise følgende Sætning: Der er slet ingen absolutte Grænser!

Helene Berg.

Af Bøger og Blade.

I Tjenestepigerens Blad skriver H. S. om — eller rettere imod — Fælleshusholdninger. Hun indrømmer Mariane Nielsen, at hvad Maden angaar, vil der ikke kunne rejses alvorlige Indvendinger. Anderledes stiller det sig derimod med Børnene. Intet i Verden kan erstatte dem et godt Hjem, og for deres Skyld bør vi derfor holde paa de smaa Hjem. „Af den samme Fremtid, som efter nogles Mening skal bringe os Fælleshjemmene, venter vi bedre Arbejdsforhold, saa at Mændene kan tjene det nødvendige til Hjemmene og tillade Hustruene at ofre sig for deres Gerning.“ Naar Hustruen da arbejder for Mand og Børn, kan man ikke sige, at Manden „forsørger“ hende. Et Ægteskab er dog noget mere end et Forretningsforhold, hvor Parternes Udbytte beregnes nøjagtig efter deres Indsats.

Vi har selv tidligere her i Bladet hævdet samme Opfattelse af Forholdet til Børnene. Men overfor H. S. maa vi dog gøre opmærksom paa, at det kun er i et begrænset Tidsrum, Børnene behøver helt at lægge Beslag paa Moderen, nemlig saa længe de er spæde. Senere træder Børnehaven og Skolen til; lidt efter lidt kan Moderen optage sit tidligere Erhverv; og efter at Børnene er voksne, vil en sund og kraftig Kvinde kunne adfolde adskillig Virksomhed udadtil. Vi hylder ikke Begrebet „fri Kærlighed“ i den almindelig brugte Betydning af Ordet. Men om Kærligheden kunde frigøres for det modbydelige Vedhæng af verdens Bærgning, der saa ofte plumrer Kvindernes Følelsesliv, hvor ganske anderledes ren vilde da ikke Kvindeligheden, Moderligheden, Hustrukærligheden kunne udvikle sig. Vi kan derfor kun glæde os over alt, hvad der fremmer Hustruens økonomiske Uafhængighed. Forøvrigt mener vi, at de smaa Hjem godt kan bestaa ved Siden af Fælleshjemmene, som dog sikkert kunde gøre Tilværelsen lettere for mange, særlig blandt Kvinderne.

Dødsfald i Udlandet.

— 0 —

Den 26. Juli døde Lærerinde ved Stavanger Folkeskole, Anna Backe, efter omtrent et Aars Sygeleje. Hun var tidlig med i Stavanger Kvindesagsforening, sidste Aar, som Foreningens Formand. I Fjor var hun med blandt dem, der stiftede Stavanger kvindelige Arbejderforening, i hvis Bestyrelse hun ogsaa valgtes ind.

Ved Kommunevalget blev hun valgt ind i Kommunestyret af Arbejderpartiet. Her gjorde hun skriftlig et ikke ringe Arbejde.

Anna Backes Minde vil længe leve blandt Arbejderkvinderne i Stavanger.

— Den 20. Juni døde i Leipzig det tyske Kvinderaads Æresformand, Augusta Schmidt. Hun var født 1833, styrede i en Menneskealder Leipzigs første højere Pige- og Lærerindeskole, som hun dog havde opgivet 1891 for helt at ofre sig for Kvindesagen. Sammen med den 1895 af-